

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2023

MEPUTSO: 80

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 27.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo tše ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephethe la dipotšišo ka moka. Lebelela diteng letlakaleng la bone gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tše o ithutilego tšona lenyaga. Ka morago ga moo, bala dipotšišo tše gomme o kgethe tše o tlogo di araba.
3. Lephephe le le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Dingwalotšhaba	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama/Tiragatšo	(25)
4. Araba dipotšišo TŠE TLHANO: TŠE THARO KAROLONG YA A, E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C ka tsela ye e latelago:
 - KAROLO YA A: THETO
DIRETO TŠEO DI BONWEGO: Araba dipotšišo TŠE PEDI.
SERETO SEO SE SA BONWAGO: Araba potšišo ya KGAPELETŠO.
 - KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA
Araba potšišo E TEE ya padi goba E TEE ya dingwalotšhaba.
 - KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO
Araba potšišo E TEE.
5. KGETHO YA DIPOTŠIŠO GO KAROLO YA B (PADI/DINGWALOTŠHABA) LE KAROLONG YA C (PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO)
 - Araba dipotšišo ka dipuku tše o di badilego FELA.
 - Araba potšišo E TEE YE TELELE le E TEE YA DITSOPOLWA.
 - Ge o araba potšišo ye telele KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ya ditsopolwa KAROLONG YA C.
 - Ge o araba potšišo ya ditsopolwa KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ye telele KAROLONG YA C.
 - Šomiša lenanetekolo/lenanetshwayatshwayo go go hlahla.
6. BOTELELE BJA DIKARABO
 - Go potšišo ye telele ya karolo ya Theto, karabo e be mantšu a 250–300.
 - Go potšišo ye telele ya dikarolo tša Padi/Dingwalotšhaba le Papadi/Terama/Tiragatšo, karabo e be mantšu a 400–450.
 - Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego go dipotšišo tša ditsopolwa.
 - Balekwa ba ikemišetše go fa karabothwi ka mokgwa wa maleba.
7. Latela ditaelo tše di hwetšwego mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko.

8. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephepe la dipotšišo.
9. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
10. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A: Metsotso ye 40
KAROLO YA B: Metsotso ye 55
KAROLO YA C: Metsotso ye 55
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

DITENG

KAROLO YA A: THETO				
Direto tšeo di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tše di latelago.				
NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA	
1.	'Ntlemolleng'	Potšišo ye telele	10	6
2.	'O be o adimilwe'	Potšišo ya setsopolwa	10	7
3.	'Le ikgobošetšang?'	Potšišo ya setsopolwa	10	8
4.	'Theka le a thunya'	Potšišo ya setsopolwa	10	9
LE				
Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo)				
5.	'Kriste wa Afrika-Borwa'	Potšišo ya setsopolwa	10	10
ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. Ge o arabile potšišo ye telele KAROLONG YA B/C o swanetše go araba ya ditsopolwa go tšwa go KAROLO YA C/B. O swanetše go araba potšišo E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C.				
KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA				
PADI: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.				
6.	<i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ye telele	25	11
7.	<i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	11
8.	<i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ye telele	25	13
9.	<i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	13
GOBA				
DINGWALOTŠHABA: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.				
10.	<i>Todi ya batlogolo</i>	Potšišo ye telele	25	15
11.	<i>Todi ya batlogolo</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	16
KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO				
Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.				
12.	<i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ye telele	25	19
13.	<i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	19
14.	<i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	22
15.	<i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	22
16.	<i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	25
17.	<i>Lehufa</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	25

***ELA HLOKO:** Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o latetše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO (✓)
A: Theto (Direto tšeo di bonwego)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa) GOBA	6–9		
B: Dikanegelotšhaba (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	10–11	1	
C: Papadi/Terama/Tiragatšo (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	12–17	1	
<p>*ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa. O ka se arabe dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.</p>			

KAROLO YA A: THETO**MONTSHEPETŠABOŠEGO – M Mamabolo****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Na o a dumela gore sereti se atlegile go tšweletša dinyakwa tša sonete ya Seisemane seretong se? Fahlela karabo ya gago.

NTLEMOLLENG – PM Mashilo

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela,
- 2 Ka thari ya kgokong la nkunela mameno,
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.

- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.

- 9 Ka nyalo le ntlemeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 12 Ke phela bja majaditala ganateng la sehlakahlaka.

- 13 Hlee ntlemleng ke tšweng ka difata!
- 14 Ke tšweleng ka ntle go yo fatafata.

[Letl. 120–121]

[10]

POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša ditemanatheto tše ka tsenelelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

O BE O ADIMILWE – ME Ngake

- 1 O be o adimilwe, o se wa fiwa,
2 Ke wena o itišitšego motlwae
3 Wa gore o filwe, ga se wa adingwa.
- 4 Phumola phoka'badimo marameng;
5 O ikhomotše ka la go re: 'Mong 'a ka
6 O be o nkadimile, o se o mphe.'
- 7 O ile Pheladi yo mosehla le diatla,
8 Bone la masogana kgadikgolo;
9 O ile o latetše kgaetšedi tšagwe.
- 10 Ba ile boMalesela'Kgathola;
11 Ba ile boMadimetša'boTšhaya,
12 Ba tšwago mpeng e tee le Pheladi.
- 13 O tšere ka o tee ka o tee Mong
14 Go etša maloba le maabane,
15 Ge a be a ba goroša go la madimabe lefase.
- 16 Eja lesego mmawešo o etše maloba
17 Ge ba be ba goroga go leno lefase!
18 Pšapšamiša diatla o leboge thato ya Yogodimo!
- 19 Buša monwana wa tšhupašupabaloi bathong bangwe,
20 Hlala kgopolo tša go ba naganela bošula
21 Gobane thato go phethegile ya Yogodimo.

[Letl. 69–70]

- 2.1 Efa dikgopolo TŠE PEDI tše di tšwelelago temanathetong ya 1. (2)
- 2.2 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto. (2)
- 2.3 Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela. (2)
- 2.4 Hlatholla molaetša wa sereto se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.5 Ahlaahla maikutlo ao a go aparelago ge o bala sereto se. Tiiša karabo ya gago. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditemanatheto tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

LE IKGOBOŠETŠANG? – MJ Tauatsoala

- 1 Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?
- 2 Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?
- 3 Le ikgobošitše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,
- 4 Le thankgeditše kgoro ya bošešane ka nyefolo pepeneneng.
- 5 Meaparo ke ya sebjalebjaledi diaparo le ikapere,
- 6 Dirope kgakala di tamiša mofetikatsela masogana a bogela,
- 7 Masogana a bogela a loketše diatla potleng.

- 8 A masogana mahlo a tsepeletše faroborutho go phadima leboelela,
- 9 Le tsatsanka le mebila mebele le rekiša dikata di iphe,
- 10 Le hlwe le hidinya llo sa ge ba iphile kganthe le ba gokile.
- 11 Batswadi malapeng ge ba kgalema makgalemele le itire dimpšhe,
- 12 Batswadi ka a go bola mae le ba gaše ka mebinikaparo.
- 13 Le lengwe la matšatši masogana a tla le upa bokaboraga,
- 14 Ka malapeng le gorošitše tlogolwana di se na borragotšona.

[Letl. 76–77]

- 3.1 Laetša morumokwanoputla wo o gatelelago kgopolo ya gore seriti sa basadi se nyaditšwe phatlalatša temanathetong ya 1. (1)
- 3.2 Efa ditlabelatheto TŠE PEDI mothalotheotong wa 1 tše di gatelelago go goboga ga makgarebe. (2)
- 3.3 Akaretša diteng tša temanatheto ya 1. (1)
- 3.4 Hlaloša kgetho le tirišo ya mantšu methalotheotong ya 8 le 9 go tšweletša kgopolo ya bobotse le mesepelo ya makgarebe. (2)
- 3.5 Hlaloša ka fao tshwantšhanyo e dirišitšwego ka gona methalotheotong ya 11 le 13 go thekga molaetša wa sereto se. (2)
- 3.6 Akanya maikutlo a a aparetšego sereti seretong se. Tiiša karabo ya gago. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša ditemanatheto tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

THEKA LE A THUNYA – M Mamabolo

- 1 Ke be ke tšerwe ke melodi ya makaba tšobana la ka,
 2 Ke bone a bangwe mafuri pelo ya gana go kotopetša,
 3 Momomono ra monana wa kgatsintsi ya lerato,
 4 Bokoti ra neana bja rato nonnoti ya bophelo,
 5 Nankhono theka le a nkgalakela ke bakwa le badimo,
 6 Sekhukhuni se bonwe ke sebatladi.
- 7 Bomphetakapejana ba nkotile ditshwaro, ke nkgaga sa sebedu lehono,
 8 Therešo ba nkatošeditše sa yona sebatama, ke tshereane,
 9 Tšhoolo ba thabalakile mmele wa ka ka ya go fiša sa leretha,
 10 Lesego re dikile re tamolla ka tlhalalo ke go sema sephantha,
 11 Nankhono ke emaemišwa le botšhuputšadigwere beng ba legola,
 12 Letswele ke tahlane, le ntahletše magalagapeng a dihudušabophelo.
- 13 Ditšhidi le ditshemo tša matšhekge mahloko a ka a di pshirile
 14 Gobane motšhaotšhele ke a ripitla,
 15 Lerato le ila motlalo ka ntaka ya leihlo ke fahlogetše,
 16 Ga le na mmala le bjalo ka bošego ke bone,
 17 Buša pelo re thomolle bophelo fase hle!
 18 Tlaa re boelantšhwe ke tšhimama mohlomongwe ke tla fola.

[Letl. 98]

- 4.1 Tsopola mebolelwana temanathetong ya 1, yeo e dirišitšwego go laetša tše di latelago:
 4.1.1 Sereti se weditšwe ke batho ba bangwe. (1)
 4.1.2 Sereti se makgatheng a go hwa le go phela. (1)
- 4.2 Ka dintlha TŠE PEDI ngwala sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše methalotheto. (2)
- 4.3 Hlaloša ka fao sereti se dirišitšwego dibokantšu temanathetong ya 2. Kgetha TŠE PEDI. (2)
- 4.4 Hlatholla setlabelatheto se se dirišitšwego methalothetong ya 13 le 14. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.5 Na ke thuto efe yeo sereti se ratago go e fihliša go babadi? Tiiša karabo ya gago. (2)

[10]**LE**

SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPELETŠO)**POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – DM Kgobe**

Bala ditemanatheto tše ka tlhokomelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

KRISTE WA AFRIKA-BORWA – KL Manamela

- 1 O rile go ya ntlwanaswana,
 2 Sehlakahlakeng sa Robben,
 3 Ra re o tla boa o le ntshwana,
 4 Anthe o tlola ka phuphe;
 5 Wa boa ka myemyelohlweki,
 6 Wa myemyelela lebagolahledi,
 7 Wena Kriste wa Afrika-Borwa.
 8 Re rile o tla itefeletša,
 9 Anthe o mošayalengalatsepa,
 10 Gobane leihlo ka leihlo
 11 Ga se ya gago pušo,
 12 Wena Moshe wa bobedi,
 13 Wena Jesu Kriste
 14 Wa Afrika-Borwa ye mpsha.
- 15 Meragelo pušong ya gago
 16 Ga ya makatša rena fela,
 17 Afrika e ahlame,
 18 Lefase seledu le itshwere,
 19 O tšhošitše le bona baithobaledi,
 20 Badimo ba go opela magoswi,
 21 Wena Kriste wa Afrika-Borwa.
- 22 Ka komišene ya nnete le poelano
 23 O utollotše dinnetekgomo,
 24 Makunutu ohle a batshekgeledi,
 25 O phumphantše pontšheng ya mantho,
 26 O hlomotše naga mootlwa.
 27 Nankhono Mantsho ke sebušamoya.
 28 Golela godimodimo Mminašoro.

[Letl. 17–18]

- 5.1 Tsopola dibokantšu TŠE PEDI go tšwa temanathetong ya 1 tše di hlalošago:
 5.1.1 Kgolego (1)
 5.1.2 Lesego la go tšwa pelong. (1)
 5.2 Hlaloša dikgopolokgolo tša ditemanatheto tša 2 le 3. (2)
 5.3 Laetša ka mo sereti se dirišitšego tšhwantšhokgopolo temanathetong ya 2 go gatelela kgopolo ya go makala ga batho. (4)
 5.4 Ahlaahla moya wo o fokago seretong se. Tiiša karabo ya gago. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA SETSOPOLWA. Ge o kgetha ditsopolwa KAROLONG ye, gona araba ye telele KAROLONG YA C. Ge o kgetha ye telele KAROLONG ye, gona araba ya ditsopolwa KAROLONG YA C. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a 400–450.

POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE***BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Sekaseka thulaganyo ya padi ye o lebeletše diponagalo tše di latelago:

- 6.1 Kalotaba
- 6.2 Phekgogo
- 6.3 Sehloa
- 6.4 Tlemollo ya lehuto

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA*****BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Badišiša setsopolwa sa A le sa B ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

'Bjale gona monna o a ipona le wena gore o godile. O swanetše go tšea tša gago go yola rangwane wa gago Rašuwā. Bjale taba ke e tee fela, ga se wa nyala mosadi. Mohu tatago o fulere a ageleditše motšhidi kua ga kgoši Pilošamadiba. Rena re tloga re bona bjale go lebane gore o fegolle se borala, gape mampša re lapa melala.'	5
'Aowa, malome. Ge e le Thabišo yena nna ga a thabiše pelo ya ka le gatee. Ga ke rate le go mmona le ka leihlo le la lešidi. Le ge le bolela bjalo dibete tša ka di thoma go feroga.'	
'Maphephodikolo ...! O reng moša ...!'	
'Ke boletše malome. Thabišo nna ga ke mo rate.'	
'Aowa, ngwanaka hle ...'	10
'Wena mma o homole o re tuu ...! A realo Ditau e ke o lebetše le gore Komanyi ke mmagwe.'	
'Ditau motlogolo, na Thabišo ga se a kgethwa ke mohu tatago?' A realo Kgokolo a bile a gogela kota yona yeo a bego a e dutše kgauswi le Ditau.'	
'Go bjalo.'	15
'Bjale?'	
'Ga ke mo rate.'	
'O rata ofe, ka gore šole Mpimpi le yena o mo hlapa diatla? A o tšea gabotse monna?'	
'Botse fela, malome.'	
'Ga se wa gagola lepai kua gaMoganwa?'	20
'E be e le phošo.'	
'O ntheeletše gabotse wena mošemane! Yola morwedi wa Pilošamadiba yena o tlo mo rata ka swele le ka kgang ka gobane lentšu la mohu lona ga le tshelwe. Rena ga re tlo lala re hlobaela ka lebaka la gago. O nkwele.'	
'Malome bjale gona le nkatela segaswa ka ganong.'	25

[Letl. 27–28]

- 7.1 Laetša tswalano ya baanegwa ba ba latelago: (1)
- 7.1.1 Komanyi le Kgokolo (1)
- 7.1.2 Tsweke le Rašuwa (1)
- 7.2 Efa mohuta wa thulano ye e tšwelelago setsopolweng se o be o fe mohlala. (2)
- 7.3 Ka dintlha TŠE PEDI efa bohlokwa bja poledišano setsopolweng se. (2)
- 7.4 Hlaloša morero wa padi ye. (1)
- 7.5 Hlatholla ka mo diteng tša padi ye di nyalelanago le khabara ya puku ka gona. Efa dintlha TŠE PEDI. (4)
- 7.6 Ke maikutlo a mohuta mang a a go tlelago mabapi le maitshwaro a Ditau pading ye. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA B**

... Ditau o rile go laetšwa ka mola Nthuše a phuhlametšego ka gona, ruri a nama a bona fela gore nnete gona e tloga e ragile ebile ga ya tlatša le yona kgameo. Monna yo wa ga Ramaphuelle a nama a tshwa potšišo.

'Nna monna ya gago peu ke monyalothi goba ke leotša wena Mokone?'

'Nna ke botšiša lena ka gore nnete letlolo la bobolokelo bja yona peu yeo le tšwa go lena, barena.' 5

'Letlolo la bobolokelo lona ke la rena ga re gane eupša motšhedi wa peu yeo ka letlolong ebile wena ka noši.'

'Ee, e bile nna ka noši eupša ge e le magotlo le phehli yeo e ikgweranyago le letlolo la mabele ao le nna ga ke tsebe botšo bja tšona.' 10

Ditau o rile ge a sa ithatharatha gona mola, mokgekolo Mma Ramaphuelle a nama a fetla kobjana yeo a bego a khupeditše leseana lela le lego diatleng tša gagwe. Ruri! Le bana ba motse woo ba be ba itshwara melomo ge ba bona leseana leo. Ditau o ile a ba a kopakopa ge a fetša go lebelela leseana leo ya ba e le ge a lebile mojako. Ka nnete mokgekolo o be a dio swere fela dikobjana ka ge leseana la Nthuše le be le 15

lekana le legotlo la nswete.

Leseana lela le be le bile le kudupane e ke legotlwana le le hwibitswana ka sentlhageng. Ka nako yeo Nthuše o be a bile a bofilwe ka dithapo ka gona go bolela ge yena a ka upša a ikela le naga a široga bogoboga bjoo.

[Letl. 145–146]

- 7.7 Efa molwantšhwa pading ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 7.8 Ka dintlha TŠE PEDI re alele bokamorago bja diteng tša setsopolwa se. (2)
- 7.9 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša gore ditiragalo tša padi ye di kgaatlampana tikologong ya mohuta mang o lebeletše nako. (2)
- 7.10 Re alele ponelopele ya gago mabapi le taba ya Ditau ya go fetošafetoša basadi. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 7.11 Na o a dumela gore mongwadi o tšweleditše kgegeophetogi pading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[25]

POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE**KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Sekaseka thulaganyo ya padi ye o lebeletše diponagalo tše di latelago:

- 8.1 Kalotaba
- 8.2 Phekgogo
- 8.3 Sehloa
- 8.4 Tlemollo ya lehuto

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Lekodišiša ditsopolwa tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA C

... 'O be o swanetše go ba o tlile le monna wa gago bjale ka ge ke ile ka go eletša tšatši lela.'

'Ga go tshwenye ngaka, ga ke bone go le bohlokwa. Na di reng dipoelo tša diteko?'

'Dipoelo tša diteko ga di kgahliše, ga ke nyake go go fora.'

'Se realo hle ngaka.'

5

'O na le kankere ya molomo wa popelo, ke tloga ke le manyami ka seo.'

Ngaka Devendranath o rile go bolela bjalo, gwa re kgwathi tse! Molatelo o be a ahlame a tomoletše ngaka mahlo. Ka mokgwa wo a bego a tšhogile ka gona, o be o ka ba wa gopola gore o bone mphukudu le ge re sa tsebe gore mphukudu ke phoofolo ya maoto a makae ya go ja eng. Ditaba tša ngaka di be di mo tšhošitše, gomme a sehlefetše a rile sehlee!

10

Legano la gagwe lona le be le mo tlabile a ekwa o ka re ga se la gagwe. La mo tlabi bjang? La mo tlabi bjang hle gomme ge e be e se gona gore le be le omile bjalo ka leganata. Mogolo wa gagwe le ona o be o omile, gomme ge a metša lefeela go eba le selo seo se mo kgamago. Ke re o be a metša lefeela ka gore mare ka ganong a be a gopile.

15

Ngaka o ile a lemoga bothata bjoo Molatelo a bego a le go bjona, a napa a emelela a tla le galase ya meetse. Motho wa batho o ile a galampela meetse ao ...

[Letl. 86–87]

9.1 Laetša tswalano ya baanegwa ba ba latelago:

9.1.1 Molatelo le Ngaka Devendranath

(1)

9.1.2 Molatelo le Mojagobedi

(1)

9.2 Naa karabo ya Molatelo ya go re: 'Ga ke bone go le bohlokwa', e ka hlola thulano ya mohuta mang magareng ga gagwe le Mojagobedi. Fahlela karabo ya gago.

(2)

- 9.3 Ka dintlha TŠE PEDI efa bohlokwa bja poledišano setsopolweng se. (2)
- 9.4 Hlaloša morero wa padi ye. (1)
- 9.5 Hlatholla ka mo diteng tša padi di nyalelanago le khabara ya puku ka gona. Efa dintlha TŠE PEDI. (4)
- 9.6 Ke maikutlo a mohuta mang a a go tlelago mabapi le maitshwaro a Molatelo pading ye. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA D**

Mo tseleng ya go boela GaMaphalle, Mojagobedi o tšamile a ipotšiša dipotšišo. O be a ipotšiša gore na gabotse Mphapantšhi yoo wa phoko o mo kwa eng? Afa ruri a ka be a ithintše leoto ka boomo e le maano a gore a kgone go mo swarelela a be a feleletše a robetše ka mola ga gagwe?

Lenakaila lona le be le rurugile go laetša gore ke nnete le thinyegile. Na ge a be a bolela ka Molatelo a re: 'Ge nkabe o tseba tše nna ke di tsebago ka yena o be o ka se bolele bjalo', o be a šupa eng? Ke eng seo a se tsebago? O be a šupa eng ge a be a re yena le Molatelo ba fo dula gotee ka ge ba nyalane? Mosadi yo banna! Ke Mojagobedi gape o phuphura le go kokona marapo a hlogo. 5

Dipotšišo tšeo re di kwelego ka moka o ile a be a fiha lapeng la gagwe a sa hwetša dikarabo tša tšona. O ile a robala gwa be gwa sa a sa hwetša dikarabo tša tšona. Matšatši a ile a hlaba a šuthelelana a sa hwetše dikarabo tša tšona. Ge dikarabo tša dipotšišo tšeo di paletše yena, rena re ka di botša eng e se rena yena, e bile ditaba tšeo di sa botšwa goba gona go diragela rena? Re di tlogela di ilalo ra se di botše motho, ka ge le yena Mojagobedi a se a di botša motho ge e se mogwera wa gagwe Tumpu. 15

[Letl. 115]

- 9.7 Efa molwantšhwa pading ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 9.8 Ka dintlha TŠE PEDI re alele bokamorago bja diteng tša setsopolwa se. (2)
- 9.9 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša gore ditiragalo tša padi ye di kгатlampana tikologong ya mohuta mang o lebeletše nako. (2)
- 9.10 Re alele ponelopele ya gago mabapi le kutollo ya Mojagobedi ya gore Molatelo o swerwe ke bolwetši bja kankere ya molomo wa popelo. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 9.11 Na o a dumela gore mongwadi o tšweleditše kgegeopphetogi pading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[25]**GOBA**

DINGWALOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA.

POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE**TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng**

Ahlaahla dingwalotšhaba tša ka tlase go ya le ka fao o laelwago.

10.1 Nonwane – Tikologo

10.2 Sereto – Molaetša

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

NONWANE**BASADI BA BARARO – BMT Makobe**

E rile e le nonwane!
Keleketla!

E rile e le basadi ba bangwe ba bararo, e le baagišane! Ka letšatši le lengwe ba kwana go ya thabeng go ya go rema dikgong. Ba rile go kwana ba napa ba tšea manti a bona le dilepe ba sepela. Ge ba eya fao thabeng ba be ba tshela noka gomme ba ile ba sepela gabotse gwa hlokega mathata. Ba rile go fihla fao thabeng ba rema dikgong, ba di rema ya ba tše dintši. Ke moka ba di tlema, ba di rwala, ba sepela, ba ya ka gae ...

[Letl. 28–29]

SERETO**ROLIHLAHLA MADIBA MANDELA – PT Tjale**

- 1 Ke hlogoputswa
- 2 Mogale wa mmala wa sebilotshehla ya Afrika-Borwa
- 3 Moriri mošweu ke lehlogonono
- 4 Morwa rakgolo Mphakanyiswa le koko Nosekeni,
- 5 Ba ga Mandela ba re tswaletše sebata
- 6 Legabeng la thaba'a Drakensberg
- 7 Dinokeng tša Kei ga Kgoši Sabata.
- 8 Ke hlogoputswa go tšwa Mvezomotse
- 9 Monyatšwa ke bahlokatsebo.
- 10 Tša mariri ditau di bethiša mosela fase
- 11 Boka dimpša tša batsomi baletadithakadu
- 12 Ke motlišakhutšo, mothibelabosenyi, molwelatokologo.
- 13 A kae magwaragwara?
- 14 Ba kae bomabinagosolwa?
- 15 Ba tle ba bone hlogoputswa Afrika-Borwa.

16 Ke mogologolo thaka a dikgoši
 17 Go aga o šomiša mabjoko
 18 Leleme o aga legora la khutšo thobela.
 19 Lehono lesego ke lekepekepe,
 20 Go binwa mantshegele ntle le go tšhaba diphiri tša motse
 21 Diphehli di wetše ke mariba
 22 Ge di ekwa lentšu la Madiba, tau ya Afrika-Borwa.
 23 Le lehono re sa kgotsa thobela.

[Letl. 107–108]

[25]**POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng**

Bala ditsopolwa tše ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA E**MMAKGWADI LE LEJAPELA – AP Nkadimeng**

Nonwane, nonwane!
 Keleketla!

Mmakgwadi e be e le mokgekolo yoo a bego a tsebega kudu motseng wa gabo. O be a tsebega ebile a tšhabega ka lebaka la bophelo bjo a bego a bo phela. O be a phela bophelo bja go makatša gomme badudi ba motse wa gabo ba mo tšhaba. Le ge e be e le motho yo mogolo o be a dula a nnoši, eupša a dira mediro yeo e bego e makatša ba bantši. O be a dira mediro ye megolo ka nako e tee, a phala basadi ba kgobokane ...

... 'Mmakgwadi mogatšaka, o a tseba gore nna le wena re kwane ka taba e tee fela yeo e lego bohlokwa bophelong bja ka.'

'Aowi! O ra go reng, mogatšaka?' Mmakgwadi a botšiša.

'Nama ya diphoofolo e ntapišitše.'

'Bjale ke direng?'

'Ke nyaka nama ya motho.'

'Bjale ka gore masea a ke bego ke go bolaela ona a fedile ke dire bjang?'

'O sa na le bana. Ge o sa rate go mpolaela bona, gona ke ja wena.'

'Ge ke ba feleletša ke tlile go bolokwa ke mang?'

'Tseba gore ke nna ke dirago gore tšhemo ya gago e dule e le ye tala, le gore kgwebo ya gago ya bjala e be le mmitša. Ke re ke nyaka nama ya motho.'

'Go lokile ke tla loga maano.'

'Ge nka boela gagešo kua sethokgweng o tla tla o lla sello.'

'Ke kwele hle.'

Mmakgwadi o rile go bolela le lejapela pelo ya gagwe ya ba bohloko. O be a sa tsebe gore mo baneng ba gagwe a thome ka mang go mo gafela go Lejapela.

[Letl. 33–34]

11.1 Tsopola fomula ya matseno a nonwane ye.

(1)

- 11.2 Efa moanegwa yo e lego:
- 11.2.1 Molwantšhwa (1)
- 11.2.2 Molwantšhi (1)
- 11.2.3 Mohlohleletši (1)
- 11.3 Hlaloša semelo sa Lejapela go ya ka diteng tša setsopolwa se. (2)
- 11.4 Nonwane ye ke ya mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 11.5 Ka dintlha TŠE PEDI re alele ponelopele ya gago mabapi le poledišano ya Lejapela le Mmakgwadi go tšwa setsopolweng se? (2)
- 11.6 Ka dintlha TŠE PEDI hlatholla tema ye e kgathwago ke moanegi nonwaneng ye. (2)
- 11.7 Ke maikutlo a mohuta mang a a go aparelago ge o bala nonwane ye. Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA F****MAPHUNGUBWE (MOŠATE WA MATHOMO WA TLHABOLOGO, KGWEBO LE BOTHO) – BMT Makobe**

- 1 Ke thaba sekatafolo moeding wa dinokakgolo tše pedi,
2 Limpopo le Shashe, noka tša badimo le Modimo,
3 Magahlanong a dinagabotse tša Afrika ya ka Borwa;
4 Moo di nošanago meetse a mokgako gona,
5 Moo di botšišanago wa mesepelo meetseng di fetilego,
6 Moo di rerago tselakgolo, tselatelele monepenepe,
7 Go thulamela lebaleng la naga ya Mozambique,
8 Go be go fihlelela di re ka lewatleng la India, phuu ... šwalala ...!
- 9 Ke thababotse, thaba mpatlakana
10 Mola dithaba bontši di tumile ka hlogo tša dintsutswana,
11 Ke thaba sereledi, bodulamagošimagolo a bohlale bja go hlompha tlhago,
12 Ke thaba sebopša ka gauta, tshipi le koporo,
13 Thaba seduladithakgathakga tša basadi ba diroto,
14 Bomma badiri ba dipheta tše bekenyago wa naledi le letšatši
15 Thabakgolo selotaphiri tša bohlale bja Maafrika,
16 Boruatšhukudugauta ya dimaka, dimakatša ditšhabatšhaba.
- 17 Go wena go phetše bagale ba bohlale bja ngwedi le dinaledi,
18 Ka ge bja letšatši bo be bo ka re tološa,
19 Go wena go phetše mehlobohlobo ka leratorato la SeAfrika,
20 Go wena go tswetšwe kgwebišano ya Maindia, Machina, Maphesia,
Maegepeta le Bathobaso,
21 Go wena go ruilwe maphoofolo ohle a emelago Afrika sefaleng sa botse bja
tlhago lefaseng,
22 Mola melapong ya gago go huba moja wa temo,
23 Bana ba gago ba ipshina ka maswetheswethe a mokhora,
24 Ba thekerekisha theka lenanana, sethabišapelo tša boratedu.

[Letl. 91–92]

- 11.8 Tsopola kgetho le tirišo ya mantšu go tšweletša:
- 11.8.1 Sebopego sa Mapungubwe temanathetong ya 1 o be o fe le leina la sona. (2)
- 11.8.2 Modumo wa meetse temanathetong ya 1 o be o fe le leina la sona. (2)
- 11.9 Laetša ka mo sereti se dirišitšego poeletšo ya sekafoko methalothetong ya 19, 20 le 21 o be o fe le mohola wa yona. (2)
- 11.10 Hlaloša sebopego sa ka ntle sa setsopolwa se o lebeletše methalotheto. (2)
- 11.11 Na o a dumela gore sereto se ke thetotumišo? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[25]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o kgethile ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG ye. Ge o kgethile ye telele KAROLONG YA B gona kgetha ya ditsopolwa mo go KAROLO ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a 400–450.

POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE**O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso**

Ahlaahla semelo sa Mahunela papading ye o lebeletše:

- 12.1 Ditiro le dipolelo tša ga gagwe.
- 12.2 Babapadi ba bangwe ba reng ka yena.
- 12.3 Leina la gagwe.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso**

Bala ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA G**(Ka gare bošego ka ntlong)**

(Go kwagala dibjana di hlatswiwa)

REBONE:	(O noši) O a tseba tate ka go gana go nkiša sekolong o ntlhafišetša bophelo. O ra gore nna mošomo wa ka e tlo no ba wona wo wa go hlatswa dibjana mola bagwera ba ka boLehlogonolo ba rutege? Gape ke tlo fetša mafelelong ke hlatswetša bona di ...	5
MAHUNELA:	(O a goroga) Dumela, ngwanaka.	
REBONE:	Dumela tate. Na le swere eng ka moo mokotleng?	
MAHUNELA:	Tšhego e hwile. Ngwanaka. Ke swere sešebo se se tlo go re tšea selemo se ka moka.	10
REBONE:	Ke eng, tate?	
MAHUNELA:	Kgomo ye ka go e humana e lomilwe ke noga. E rile go hwa, ka dio re nka se lahle kgomo yešo ye kaaka.	
REBONE:	Le rwele yona ka moo?	
MAHUNELA:	Ee. Ke e bekile megwapa ka e kgwaetša kua merakeng gore e ome e be megwapa ye mebotse. (O bula mokotla, o bolela ka go kgantšha) Nke o e bone.	15
REBONE:	Bjale hleng e a nka?	
MAHUNELA:	Ga e nkge, e dikologile seolwana. Tšea ye o e lokele pitšeng.	
REBONE:	Gape nna tate, ga ke kgone go apea megwapa. Ga e nyake makhura?	20
MAHUNELA:	Nke o tšhele nama ye ka pitšeng, o apee, o tlogele go balabala, Rebone.	
REBONE:	(O tenegile, o tšea nama ebile o a sepela) Ruri, tate, le a ntšhitela.	

- MAHUNELA: (*Ka kholofelo*) Rebone, ebile go na le se ke nyakago go go botšiša sona. O a nkwa? 25
- REBONE: Ke theeditše, tate.
- MAHUNELA: Hleng wena ga sa ka ka go bona o na le lesogananyana? Ke no ra gore lesogananyana fela.
- REBONE: (*O maketše*) Ao, tate, le ra bjang? Ga ke le kwešiše.
- MAHUNELA: O se ke wa itira eka ga o nkwešiše. Makgarebe a go lekana le lena a a nyalwa ka mo ntle, batswadi ba ona ba humana tšhelete. 30
- REBONE: A! tate, le nyaka go ntheikiša?

Mminorathwana

[Letl. 24–25]

- 13.1 Efa mehlala YE MEBEDI ye e laetšago gore tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebja. (2)
- 13.2 Tsopola polelo ye e tšweletšago tshegišo setsopolweng se. (1)
- 13.3 Efa mohlohleletši papading ye. (1)
- 13.4 Ke ka lebaka la eng Mahunela e le mmapadihlaedi? Efa mabaka A MABEDI. (2)
- 13.5 Laetša phapano gare ga khwelelo le tšwelelo bjalo ka dielemente tša papadi ya seyalemoya go ya le ka mo di dirišitšwego ka gona papading ye. (2)
- 13.6 Ka dintlha TŠE PEDI re alele mohola wa polelonoši ya Rebone setsopolweng se. (2)
- 13.7 Efa maikutlo a gago mabapi le polelo ya Mahunela ya mafelelo setsopolweng se. Tiiša karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA H****(Ka ntle mosegare toropong)**

- BENJAMENE: Rebone ngwanešo, ke ile re tle re kopane mo toropong gore ke kgone go tla go go rekela diaparo tša go ya sekolong.
- REBONE: O a tseba ke leboga kudu, buti Benjamene?
- BENJAMENE: Ke nyaka gore o tsene ka mola lebenkeleng la diaparo tše dikaone, o kgethe diaparo tše o di nyakago gore ba se tlo go nyatša kua sekolong. 5
- REBONE: Gape nna buti Benjamene ga ke ye sekolong. Ke tlo no bala ke le ka gae.
- BENJAMENE: Le gona ga go tshwenye, ngwanešo. Ke no nyaka gore bophelo bja gago bo thome go fetoga matšatši a. 10
- REBONE: Buti ge nka go botšiša potšišo o ka se mpefelele?
- BENJAMENE: Le gatee, ngwanešo. Mpotšiše.
- REBONE: Na tšhelete ye o e tšea kae ka gore ga o sa šoma kua gaSebakweng?

BENJAMENE:	Rebone, ge ba re ke monna ba ra ge ke na le maano a go iphediša.	15
REBONE:	<i>(Ka phegelelo)</i> Bjang, buti? Gape ge ba re go iphediša ba ra ge go kwešišega gore o iphediša bjang.	
BENJAMENE:	Bahumi ba ba lefase o a tseba gore mahumo a bona a tšwa kae?	
REBONE:	<i>(Ka pelaelo)</i> Buti, o ra gore ka nnete ga se tšhelete yela ya ka?	
BENJAMENE:	Le gatee Rebone. Ka go dira bjalo ke tla be ke iphahla ka lefego.	20
REBONE:	Na o sa tiišitše le gore ga se wena o ntefetšego sekolong?	
BENJAMENE:	Nna ke na le nnete ya gore motho yo a go lefetšego sekolong, ke yo a tšerego tšhelete yeo, gomme o tla humana a itshola.	
REBONE:	<i>(Ka go tshwenyega)</i> Bjale o iphiletšeng?	

Pulamadibogo

[Letl. 61–62]

- 13.8 Tsopola ditšhupasefala TŠE PEDI tša go laetša maikutlo. (2)
- 13.9 Efa tswalano gare ga Rebone le Benjamene. (1)
- 13.10 Ngwala boithekgo bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 13.11 Hlaloša ka mo setlabela sa tekolapejana se tšweleditšwego ka gona setsopolweng se. (2)
- 13.12 Hlaloša ka mo morero wa papadi ye o sepelelanago le diteng tša yona. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 13.13 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ponelopele ya gago mabapi le bokamoso bja Rebone. (2)
- 13.14 Ahlaahla go atlega goba go šitwa ga mongwadi go dirišišeng pulamadibogo papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- [25]**

POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Ahlaahla semelo sa Mphaka papading ye o lebeletše:

- 14.1 Ditiro le dipolelo tša ga gagwe.
14.2 Babapadi ba bangwe ba reng ka yena.
14.3 Leina la gagwe.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]

POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Badišiša ditsopolwa tše gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA I

MPHAKA:	Therešo ruri, e fetoga mpšane!	
TOKARI:	Iše Morena!	
MPHAKA:	Etse o re baisa bale ba tšwago Bonwatau bona ba filwe mešomo kae?	
TOKARI:	Le bona ba gona mo tikologong yona ye. Maabane ebile ke tloga ke gahlane le Mmatseleng.	5
MPHAKA:	Yena o re o swere bjang?	
TOKARI:	O tla reng motho wa batho, le yena o dutile mosela. O leboga masa fela.	
MPHAKA:	Aowa, ke gona ge go esa go eya pele, re tla reng. Monna o bolawa ke se a se llogo le dikano tša gagwe. Ntlo ya monna yo mongwe ga e na boroko.	
TOKARI:	Seo se ilego sa nkweša bohloko ke gore o boletše gore o feditše kgwedi tše tharo a sa lefše.	10
MPHAKA:	A sa lefše?	
TOKARI:	Ke realo.	
MPHAKA:	O phela ka eng, o bile o fepa lapa la gagwe ka eng?	
TOKARI:	A se gona go jela molato mpeng?	15
MPHAKA:	Kgonthe! (<i>Ba homola sebakanyana ba lebelelane</i>) Nna ke bona gore ke tla be ka gapeletšega go tloga mo seleteng se. Ke lekile ka mešo e go fela go tšweletša ditšhišinyo le dikgopolo tša ka tšeo ke bego ke hutša gore di tla kaonafatša tikologo ye ke paletšwe. Mohlomongwe dileteng tše dingwe ke tla amogelwa.	20
TOKARI:	Se ntlhomole pelo, hle thaka! Kgotlelela, ba tla be ba amogela ditšhišinyo tša gago.	
MPHAKA:	O realo monna?	
TOKARI:	Ebile ga ke belaele gore ba tla di amogela. Ge fela mookamedi a ka di tšweletša go ba bagolo ka karolong ya Bohlabela.	25
MPHAKA:	Ke tla leta fela ge nka bona go se nko ye e tšwago lemina, gona ke tla wela tsela – ke tla tšama ke kokota magorong a mangwe bjalo ka mkgopedi. Ba bangwe ba tla nkamogela, ka kgona go ba thuša ka seo ke se kgonago.	
TOKARI:	Masa ga a na le swele thaka. Mohlomongwe go tla tšwelela mookamedi yo moswa wa thuto yoo a tloga thabela dikgopolo le ditšhišinyo tša gago. (<i>Ba sa swere dikgang ba kwa tšhipi e lla</i>)	30

[Letl. 34]

- 15.1 Efa mehlala YE MEBEDI go tšwa setsopolweng se ye e laetšago gore tikologo ya papadi ke ya sebjaalebjae. (2)
- 15.2 Tsopola mantšu ao a tšweletšago ngangego setsopolweng se. (1)
- 15.3 Efa mohlohleletši papading ye. (1)
- 15.4 Ke ka lebaka la eng Hunadi e le mmapadihlaedi? Efa mabaka A MABEDI. (2)
- 15.5 Hlaloša ka mo mongwadi a tlemollotšego lehuto ka gona papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.6 Go ya ka tsebo ya gago ya papadi ye, re alele mohola wa polelonoši ya Mphaka morago ga go amogela lengwalo la go tšwa go mmagwe. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.7 Efa maikutlo a gago mabapi le tshwaro ya bafaladi dinageng di šele o lebeletše Mphaka. Tiiša karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

SETSOPOLWA SA J

MOOKAMEDI:	Mohlomong mo o tšwago batho ba be ba šetše ba ikemišeditše diphetogo tša mohuta woo. Mono lekgotla la barutiši ga se la tia o kaalo.	
MPHAKA:	Na o ra gore ga ba tsebe seo se tsomegang thutong?	
MOOKAMEDI:	Le gatee. Go nyakega lekgotla le le tiileng la barutiši. Esego la go tsoma meputso fela, eupša le le tlogo kgona go ala motheo wa thuto yeo e tlogo dira gore setšhaba sa rena se gatele pele. Go tsomega lenanethuto la mmakgonthe.	5
MPHAKA:	A ke re ke tšona tše ke lekilego go di ukama mo ditšhišinyong tša ka?	10
MOOKAMEDI:	Ga ke ganane le wena moo. Fela wena o rata go tšweletša diphetogo tša potlako. Di tla folotša gomme o tla tsentšha kgoro ya thuto bothateng. Ge go ka lemogwa gore di tšweleditšwe ke wena, gona le go rakwa mo o ka rakwa.	
MPHAKA:	(<i>O nolegile mooko</i>) Gona ke gore ke di ngwaletše lefeela?	15
MOOKAMEDI:	Bjale, Morena Mphaka, o ka re ga o nyake go nkwešiša. Ge o bona nke nna ke dutše ditšhišinyo tša gago ka marago, sepela o yo di tšweletša pele ga lekgotla la barutiši mme o bone gore ba tla di amogela bjang. Tšona šedi nka go fa tšona.	
MPHAKA:	(<i>O swabile o homola sebakanyana a lebeletše fase</i>) A re di tlogele Mookamedi. Ga ke rate go wela dilo tša batho godimo ke ntše ke le motšwabotšo. Moeng o naka di maripa.	20
MOOKAMEDI:	Taba ye nngwe yeo ke ratago go go lemoša yona ke gore tona e mpsha ya kgoro ya thuto e ka se thabele go gahlanetšwa ke diphetogo. Re swanetše go bona pele gore nepo ya gagwe le malebiši thutong ke dife. Ge re di bone e ka ba gona re tšweletšago ditšhišinyo tše mpsha.	25
MPHAKA:	Di a kwagala. (<i>Ba homola sebakanyana ba lebelelane</i>) Ge o Mpona ke le mo, ke tseleng mookamedi. Ke hweditše modiro Letsheng la Mogadisho.	30

[Letl. 61–62]

- 15.8 Tsopola ditšhupasefala tša go:
- 15.8.1 Laetša maikutlo a manyami. (1)
- 15.8.2 Hlahla mmadi. (1)
- 15.9 Efa tswalano gare ga Mphaka le Mookamedi. (1)
- 15.10 Ngwala boithekgo bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 15.11 Hlaloša ka mo setlabela sa tekolapejana se tšweleditšwego ka gona mabapi le ditšhišinyo tša Mphaka kua Takone. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.12 Hlaloša ka mo morero wa papadi ye o sepelelanago le diteng tša yona. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.13 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ponelopele ya gago mabapi le bokamoso bja Mphaka mošomong wa gagwe. (2)
- 15.14 Na o bona mongwadi a atlegile tirišong ya kgegeotiragatšo papading ye? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- [25]**

POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE**LEHUFA – P Mothupi**

Ahlaahla semelo sa Radithekisi papading ye o lebeletše:

- 16.1 Ditiro le dipolelo tša ga gagwe.
16.2 Babapadi ba bangwe ba reng ka yena.
16.3 Leina la gagwe.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****LEHUFA – P Mothupi**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA K**(Bookelong bja Glen Cowie)**

(Ke mesong. Ge sešura se bulega re bona lerato a kwaetše bolaong. Mooki o tsena le dihlare. Morago ga gagwe go tsena Monamudi yo a hwetšwago ke Motsiri le Samorebana.)

- LERATO: (O robetše bolaong) 5
MOOKI: (O tsena a kgorometša koloyana ya dihlare) Dumela, mohumagadi.
LERATO: (Ka lentšwana la go fokola) Agee, Mooki.
MOOKI: (O eme pele ga gagwe) A o ikwa bjang lehono?
LERATO: Aowa, ga go sa swana le maabane, Mooki. Bokaone bo ba gona.
MOOKI: Aowa, ka mahlo le nna ke a go bona gore o tloga o le kaone. Ke gore 10
motho yo wa gago o nyakile go go bolaya yee? E le gore se segolo le baka
eng, mohumagadi?
LERATO: Sebakwa ga se gona, Mooki. Monna wa ka ke motho wa lehufa kudu.
MOOKI: O nyaka go mpotša gore ga se o dire selo seo se mo dirilego gore a 15
befelwe?
LERATO: Aowa, Mooki ga go seo ke se dirilego sa go tšwa tseleng. Ke bolaelwa go
ya dijong le morutiši wa ka yo a ilego a nthuta sekolong.
MOOKI: O ra gore ga se wa dira tša bošilo le morutiši yoo?
LERATO: Le go bolela le nna ka tša lerato ga se a ka a leka, Mooki. Le gona monna 20
yo wa batho o na le mosadi le motse wa gagwe.
MOOKI: Bjale monna wa gago yena o kwele ge go thweng ge a šala a go gobatša
ka tsela ye? Gona o kwele ka mang gore wena o tšwa dijong le morutiši
yeo?
LERATO: Le nna ga ke tsebe, Mooki. Mohlomongwe o kwele ka bommaleleme ba 25
kua Tafelkop.
MOOKI: Sekhukhuni se bonwa ke sebatladi, mohumagadi. O gona yo a go bonego
gomme a yo go beša go monna wa gago.
LERATO: Eupša a ka ba a boditšwe ke mang ka gore ga a kwane le motho kua
Tafelkop?

[Letl. 34]

- 17.1 Efa mehlala YE MEBEDI go tšwa setsopolweng se ye e laetšago gore tikologo ya papadi ke ya sebjalebjae. (2)
- 17.2 Tsopola mantšu ao a tšweletšago tshotlo setsopolweng se. (1)
- 17.3 Efa mohlohleletši papading ye. (1)
- 17.4 Ke ka lebaka la eng Lerato e le mmapadihlaedi? Efa mabaka A MABEDI. (2)
- 17.5 Hlaloša ka mo mongwadi a tlemollotšego lehuto ka gona papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.6 Go ya ka tsebo ya gago ya papadi ye, re alele mohola wa polelonoši ya Radithekisi ge a hwetša Lerato a ile kerekeng. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.7 Efa maikutlo a gago mabapi le maitshwaro a Radithekisi go Lerato. Tiiša karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

SETSOPOLWA L

LERATO:	Aowa mogatšake, se mphare ka bobbe bjo ke sa bo tsebego. Le gona nna ga se ka lebala gore o hlogo ya lapa le. Eupša ge dilo di sa sepele gabotse ke swanetše go bolela le wena.	
RADITHEKISI:	Ke a go bona gore ga o sa ntšhaba matšatši a.	
LERATO:	Kgane ke swanetše go go tšhaba o le monna wa ka? Gona ge ke tšhaba wena o lego monna wa ka ke tlo lokiša mathata a motse wo wa rena le mang?	5
RADITHEKISI:	O ra ge o lokiša mathata a go swana le afe? Kgane go na le mathata mo lapeng le? Gona a reng a bonwa ke wena feela?	
LERATO:	(<i>O rothiša megokgo</i>) Monna wa ka, ke tšere kgato ye ya go boledišana le wena ka ge ke go rata ebile ke go hlompha. Ga ke nyake gore ka moso o tle o re nna ke be ke sa boledišana le wena.	10
RADITHEKISI:	Ke tlo ba ke botša mang tšona tšeo? A gona ke mang yo a tlo bego a ntshekiša ka dilo tša motse wa ka?	
LERATO:	O tlo ba o sa sekišwe ke motho, mogatšake. Pelo ya gago ke yona e tlogo go sekiša. Bjale ge, mogatšake, ke kgopela gore o no nkadima tsebe gatee fela bophelong.	15
RADITHEKISI:	(<i>O fodiša matswalo</i>) Ke go theeditše, bolela ke kwe.	
LERATO:	Mogatšaka, ke tshwenywa ke segwera sa gago le yola Leepo. Ke kwa bohloko ge Tsarane a swe ...	20
RADITHEKISI:	(<i>O mo tsena ganong ka bogale</i>) O a kwa bjale! Ke tšona tše o rego ke go theetše o di bolele tšeo? (<i>O mo tomolela mahlo</i>) Ge o sa nyake go hwa lehu o name o gomele go bolela ka taba ya mohuta wo!	
LERATO:	(<i>Ka tlabego</i>) Ao, go reng o sa ntlogele ka feleletša go bolela? A ke re ga se wa tšwa o ekwa gore ke bolela ke lebile kae?	25
RADITHEKISI:	Ke kwele o sa thoma gore ditabana tša gago di nkga muši. Bjale ke tlo hlwa ke go tlogelelang o tšwela pele? (<i>O a emelela o tšama a phankganya matsogo a etšwa</i>) O ntshenyetša nako ka lefeela.	

[Letl. 79]

- 17.8 Tsopola ditšhupasefala TŠE PEDI tša go laetša maikutlo. (2)
- 17.9 Efa tswalano gare ga Radithekisi le Tsarane. (1)
- 17.10 Ngwala boithekgo bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 17.11 Hlaloša ka mo setlabela sa tekolapejana se tšweleditšwego ka gona setsopolweng se. (2)
- 17.12 Hlaloša ka mo morero wa papadi ye o sepelelanago le diteng tša yona. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.13 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ponelopele ya gago mabapi le bokamoso bja Radithekisi le Lerato. (2)
- 17.14 Na o bona mongwadi a atlegile tirišong ya kgegeotiragatšo papading ye? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80